บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ (comparative study) โดยศึกษาย้อนหลังและไปข้างหน้าแบบไม่ควบคุมระหว่างกลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติและกลุ่มที่ได้รับการดูแลโดยใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก ณ หน่วยคลอด โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ โดยใช้กรอบแนวคิดในการศึกษาตามขั้นตอนการนำแนวปฏิบัติทางคลินิกไปใช้ ที่พัฒนาโดยสมาคมพยาบาลออนทาริโอ (RNAO, 2002) มาเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้

ลักษณะประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

ประชากร คือ ผู้คลอดและทารกแรกเกิดปกติ ในหน่วยคลอด ไม่มีภาวะแทรกซ้อนตามข้อบ่งชี้ของหน่วยคลอด โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ (ดูในภาคผนวก ช)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้คลอดและทารกแรกเกิดปกติ ไม่มีภาวะแทรกซ้อนตามข้อบ่งชี้ของหน่วยคลอด โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่าง มี 2 กลุ่ม คือ

1. ผู้คลอดและทารกแรกเกิดปกติ ที่ได้รับการดูแลตามปกติ เป็นการศึกษาย้อนหลังจากเวชระเบียน ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2553 จำนวน 63 คู่
2. ผู้คลอดและทารกแรกเกิดปกติ ที่ได้รับการดูแลโดยใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก เป็นการศึกษาไปข้างหน้า ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2554 และผู้คลอดยินยอมเข้าร่วมในการศึกษา จำนวน 62 คู่

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการศึกษา คือแนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ที่พัฒนาโดยกรรณิการ์ กันธะรักษาและคณะ (2554)

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ห้องสมุดงานวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ข้อมูลการตั้งครรภ์ ข้อมูลการคลอด ข้อมูลของทารกแรกเกิด และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในระยะแรก ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ และเติมคำหรือข้อความลงในช่องว่าง

2.2 แบบประเมินความสำเร็จของการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก จากแนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ที่พัฒนาโดยกรรณิการ์ กันธะรักษาและคณะ (2554) ประกอบด้วย

2.2.1 แบบวัดความสำเร็จการสัมผัสแบบเนื้อแนบเนื้อระหว่างมารดากับทารกภายใน 1 ชั่วโมงแรกหลังคลอด

2.2.2 แบบวัดความสำเร็จในการอมหัวนมหรือดูดนมมารดาของทารกในระยะแรกหลังคลอด

2.2.3 แบบวัดปริมาณน้ำนมของโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่

2.2.4 แบบสอบถามการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว 24 ชั่วโมงก่อนจำหน่าย

2.2.5 แบบบันทึกอุณหภูมิกายทารกและปรอทวัดอุณหภูมิทางทวารหนัก

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีดังนี้

1. การหาความตรงตามเนื้อหา (content validity) แนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก ที่พัฒนาโดยกรรณิการ์ กันธะรักษาและคณะ (2554) ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ในขั้นตอนของการพัฒนาแนวปฏิบัติทางคลินิกแล้ว

2. การประเมินคุณภาพแนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ใช้แบบประเมินคุณภาพของแนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับงานวิจัย (AGREE instrument, 2001) ฉบับแปลเป็นภาษาไทยโดย ฉวีวรรณ ธงชัย (2547) มี 6 หมวด ได้แก่ หมวดที่ 1 ขอบเขตและวัตถุประสงค์ หมวดที่ 2 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมวดที่ 3 ขั้นตอนการพัฒนาแนวปฏิบัติทางคลินิก หมวดที่ 4 ความชัดเจนและการนำเสนอ หมวดที่ 5 การประยุกต์ใช้ หมวดที่ 6 ความเป็นอิสระของทีมจัดทำแนวปฏิบัติทางคลินิก

ในการศึกษาครั้งแนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาแนวปฏิบัติทางคลินิกจำนวน 3 ท่าน และได้คะแนนในหมวดที่เป็นสาระสำคัญมากกว่าร้อยละ 50 แนวปฏิบัตินี้จึงมีความเหมาะสมในการนำไปใช้

3. การประเมินความเป็นไปได้ของการนำแนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก ไปใช้ในหน่วยงาน ผู้ศึกษาและทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกจำนวน 33 คน ประกอบด้วย พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 18 คน ผู้ช่วยพยาบาลจำนวน 8 คน และพนักงานช่วยการพยาบาลจำนวน 7 คน ได้ร่วมกันนำแนวปฏิบัติทางคลินิกไปทดลองใช้กับผู้คลอดและทารกแรกเกิดที่มีคุณสมบัติคล้ายกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 5 คู่ โดยปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของแนวปฏิบัติทางคลินิกจนครบ ภายหลังการทดลองใช้ ผู้ศึกษาได้สำรวจความคิดเห็นของทีมผู้ใช้โดยใช้แบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกของ ฉวีวรรณ ธงชัย และพิกุล นันทชัยพันธ์ (2547) ซึ่งประกอบด้วย 1) ความง่ายต่อการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติทางคลินิก 2) ความชัดเจนของแนวปฏิบัติทางคลินิก 3) ความเหมาะสมของเนื้อหาแนวปฏิบัติทางคลินิกต่อการนำไปใช้ในหน่วยงาน 4) แนวปฏิบัติทางคลินิกทำให้เกิดผลดีต่อผู้คลอดและทารกแรกเกิด 5) แนวปฏิบัติทางคลินิกช่วยประหยัดเวลาและลดต้นทุนด้านกำลังคน เวลา และงบประมาณ 6) แนวปฏิบัติทางคลินิกมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่จะนำไปใช้ในหน่วยงาน และ 7) ความพึงพอใจต่อการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก

ผลการสำรวจความคิดเห็นทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกพบว่า ในหัวข้อความง่ายต่อการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติทางคลินิก เห็นด้วยระดับมากร้อยละ 69.70 เห็นด้วยระดับปานกลาง ร้อยละ 27.27 เห็นด้วยระดับน้อยร้อยละ 3.03 หัวข้อความชัดเจนของแนวปฏิบัติทางคลินิก เห็นด้วยระดับมากร้อยละ 93.94 เห็นด้วยระดับปานกลางร้อยละ 6.06 หัวข้อความเหมาะสมของเนื้อหาแนวปฏิบัติทางคลินิกต่อการนำไปใช้ในหน่วยงานเห็นด้วยระดับมากร้อยละ 63.64 เห็นด้วยระดับปานกลางร้อยละ 36.36 หัวข้อแนวปฏิบัติทางคลินิกทำให้เกิดผลดีต่อผู้คลอดและทารกแรกเกิด เห็นด้วยระดับมากร้อยละ 96.97 เห็นด้วยระดับปานกลาง ร้อยละ 3.03 หัวข้อแนวปฏิบัติทางคลินิกช่วยประหยัดเวลาและลดต้นทุนด้านกำลังคน เวลา และงบประมาณ เห็นด้วยระดับมาก ร้อยละ 48.48 เห็นด้วยระดับปานกลางร้อยละ 39.4 เห็นด้วยระดับน้อยร้อยละ 12.12 หัวข้อแนวปฏิบัติทางคลินิกมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่จะนำไปใช้ในหน่วยงานเห็นด้วยระดับมากร้อยละ 54.55 เห็นด้วยระดับปานกลาง ร้อยละ 45.45 และหัวข้อความพึงพอใจต่อการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกเห็นด้วยระดับมากร้อยละ 63.64 เห็นด้วยระดับปานกลางร้อยละ 36.36 โดยทีมผู้ใช้มีความเห็นว่าต้องมีการปรับตัวในการปฏิบัติช่วงแรก เนื่องจากใช้เวลาในการปฏิบัติมาก หลังจากทำหลายครั้งจึงทำได้และ

ทำได้ดีขึ้น และเห็นว่าเป็นแนวปฏิบัติทางคลินิกที่ดี มีประโยชน์ทั้งผู้คลอดและทารก

ผู้ศึกษาได้จัดประชุมเสนอผลการประเมินความเป็นไปได้ของการนำแนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ไปใช้ในหน่วยงาน ให้แก่ทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติ และได้ชี้แจงเพิ่มเติมถึงความสำคัญและความจำเป็นในการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก โดยเป็นการปฏิบัติที่ส่งเสริมการสัมผัสเนื้อแนบเนื้อตามแนวทางเดิมที่เคยปฏิบัติ เพียงแต่เริ่มปฏิบัติทันทีหลังคลอดให้เร็วที่สุด และเพิ่มเวลาให้นานขึ้นอย่างน้อย 1 ชั่วโมง การปฏิบัติตามแนวปฏิบัติทางคลินิกจะเป็นการพัฒนาคุณภาพการบริการให้บรรลุเป้าหมาย ทำให้ทีมมีความเข้าใจและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติต่อไป

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้มีการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างโดยผู้ศึกษานำโครงร่างการศึกษาเพื่อการค้นคว้าแบบอิสระ เสนอเข้ารับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อได้รับการพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินการศึกษาแล้ว ผู้ศึกษาได้นำเอกสารการศึกษาเสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรม คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หลังจากนั้นจึงเสนอต่อคณบดี คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ หัวหน้าฝ่ายการพยาบาล หัวหน้างานการพยาบาลผู้ป่วยสูติศาสตร์และนรีเวชวิทยา และหัวหน้าหน่วยคลอด เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบให้ดำเนินการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ทำการพิทักษ์สิทธิผู้คลอดและทารกแรกเกิด รวมถึงทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก โดยชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ประโยชน์ของการศึกษา วิธีการ การรวบรวมข้อมูล และระยะเวลาที่ทำการศึกษา พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการศึกษา โดยอธิบายสิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธ การตอบรับหรือปฏิเสธจะไม่มีผลกระทบใดๆ และชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างรับทราบว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถออกจากการศึกษาได้ตามความต้องการ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นความลับ และนำเสนอผลการศึกษาในภาพรวม เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาเท่านั้น เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมเข้าร่วมในการศึกษาครั้งนี้ จึงให้ลงชื่อในใบยินยอมเข้าร่วมในการศึกษา

ขั้นตอนดำเนินการศึกษา

การศึกษาประสิทธิผลของการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ผู้ศึกษาดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนการนำแนวปฏิบัติทางคลินิกไปใช้ ที่พัฒนาโดยสมาคมพยาบาลออนทาริโอ (RNAO, 2002) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกแนวปฏิบัติทางคลินิก

ผู้ศึกษาได้สืบค้นแนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรกที่มีการพัฒนาโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ จากฐานข้อมูลอิเลคทรอนิกส์และการสืบค้นด้วยมือ พบแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาสำหรับพยาบาล (Breastfeeding Best Practice Guidelines for Nurses) ที่พัฒนาโดยสมาคมพยาบาลออนทาริโอ (RNAO, 2003) ซึ่งเนื้อหาสาระเป็นการปฏิบัติการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาโดยทั่วไป ไม่ได้เฉพาะเจาะจงสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก และพบแนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก ที่พัฒนาโดยกรรณิการ์ กันธะรักษาและคณะ (2554) เป็นแนวปฏิบัติทางคลินิกที่มีความเฉพาะเจาะจง ผู้ศึกษาได้นำแนวปฏิบัติทางคลินิกนี้ไปประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาแนวปฏิบัติทางคลินิก จำนวน 3 ท่าน โดยใช้เครื่องมือประเมินแนวปฏิบัติสำหรับงานวิจัย (AGREE, 2001) ฉบับแปลเป็นภาษาไทยโดย ฉวีวรรณ ธงชัย (2547) และได้คะแนนในหมวดสำคัญมากกว่าร้อยละ 50 แนวปฏิบัตินี้จึงมีความเหมาะสมในการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 2 การระบุ วิเคราะห์ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผู้ศึกษาได้ระบุ วิเคราะห์ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดจากการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก ดังนี้

2.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน คือ ทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกที่ปฏิบัติงานในหน่วยคลอด โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ จำนวน 33 คน ประกอบด้วย พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 18 คน ผู้ช่วยพยาบาลจำนวน 8 คน และพนักงานช่วยการพยาบาลจำนวน 7 คน จากการวิเคราะห์พบว่าทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกมีอายุระหว่าง 22 ถึง 58 ปี การศึกษาส่วนใหญ่จบปริญญาตรี จำนวน 18 คน ร้อยละ 54.55 รองลงมาจบประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล จำนวน 7 คน ร้อยละ 21.21 จบชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 6 คน ร้อยละ 18.18 และจบปริญญาโท จำนวน 2 คน ร้อยละ 6.06 ทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกมีประสบการณ์การทำงานในหน่วยคลอดระหว่าง 7 เดือน ถึง 38 ปี ส่วนใหญ่ทำงานมานานมากกว่า 10 ปี ร้อยละ 66.66 ทำงานน้อยกว่า 3 ปี จำนวน 5 คน ร้อยละ

15.15 และทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกได้รับการอบรมเรื่องการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา จำนวน 32 คน ร้อยละ 96.97 ส่วนใหญ่เคยอบรมตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป จำนวน 19 คน ร้อยละ 57.58

2.2 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก คือกลุ่มผู้รับบริการ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้คลอดและทารกแรกเกิดปกติที่ไม่มีภาวะแทรกซ้อน ที่ได้รับการดูแลตามปกติ ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2553 และกลุ่มที่ได้รับการดูแลโดยใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2554

2.3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระหว่างหน่วยงาน คือ หัวหน้างาน ผู้ตรวจการพยาบาล และหัวหน้าหน่วยคลอดของงานการพยาบาลผู้ป่วยสูติศาสตร์และนรีเวชวิทยา โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจและสนับสนุนการนำแนวปฏิบัติทางคลินิกไปใช้ในหน่วยงาน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความพร้อมของสิ่งแวดล้อมในหน่วยงานและบุคลากร

ผู้ศึกษาได้ประเมินความพร้อมด้านนโยบายของโรงพยาบาล หน่วยงาน และบุคลากรทีมสุขภาพ ซึ่งจากการประเมิน พบว่า โรงพยาบาลมีนโยบายปรับปรุงคุณภาพงานของโรงพยาบาลซึ่งสนับสนุนการใช้ความรู้จากหลักฐานเชิงประจักษ์มาพัฒนางานประจำ โรงพยาบาลและหน่วยคลอดมีความพร้อมต่อการนำแนวปฏิบัติทางคลินิกไปใช้ บุคลากรทีมสุขภาพส่วนใหญ่ได้ผ่านการประชุมอบรมการส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดามาแล้ว นอกจากนี้ผู้ศึกษาและทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกได้จัดการประชุมร่วมกันเพื่อชี้แจงรายละเอียดในการปฏิบัติตามขั้นตอนของแนวปฏิบัติทางคลินิก เมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2554 และวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2554 เวลา 13.30 น. ถึง 16.00 น. เพื่อชี้แจงและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการนำแนวปฏิบัติทางคลินิกที่ไปใช้ รวมถึงการเตรียมความพร้อม ด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ คู่มือการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก และแบบบันทึกที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ประเมินความเป็นไปได้ของการนำแนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรกไปใช้ โดยได้ทดลองปฏิบัติตามขั้นตอนของแนวปฏิบัติทางคลินิกในผู้คลอดที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คู่ ในหน่วยคลอด โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2554 เพื่อค้นหาปัญหาและอุปสรรคในการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก และนำผลสรุปที่ได้จากการทดลองใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกมาประชุม และปรึกษาหารือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2554 เวลา 14.00 น. ถึง 16.00 น. เพื่อหาข้อตกลงร่วมกันก่อนนำแนวปฏิบัติทางคลินิกไปใช้จริง ซึ่งผลการทดลองใช้ พบว่า ทีมผู้ใช้สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนของแนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรกครบทุกขั้นตอน ผู้คลอดและทารก

ได้รับการสัมผัสแบบเนื้อแนบเนื้อนาน 60 นาที ทั้ง 5 คู่ ทารกสามารถอมหัวนมมารดาได้ 1 ราย ดูดคลานไปที่หัวนมมารดาได้ 3 ราย และนอนนิ่งไม่ดูดคลานไปที่หัวนมมารดาได้ 1 ราย อุณหภูมิกายทารกแรกเกิดที่ 30 นาทีหลังคลอดอยู่ในช่วง 37.0 ถึง 37.5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิกายทารกแรกเกิดที่ 2 ชั่วโมงหลังเกิดอยู่ในช่วง 37.0 ถึง 37.8 องศาเซลเซียส พร้อมกันนี้ผู้ศึกษาได้ทำการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกกับทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก จำนวน 33 คน

ขั้นตอนที่ 4 การตัดสินใจเกี่ยวกับกลยุทธ์ที่ใช้ในการนำแนวปฏิบัติไปใช้

ผู้ศึกษาและทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกมีการประชุมเพื่อวางแผนการใช้และกำกับติดตามระหว่างการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก ดังนี้

4.1 ผู้ศึกษาจัดประชุมทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการนำแนวปฏิบัติทางคลินิกมาใช้ โดยเน้นให้ทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก และบรรยายความรู้การปฏิบัติตามขั้นตอนของแนวปฏิบัติทางคลินิก โดยการบรรยายประกอบภาพผ่านสื่ออิเลคทรอนิกส์ พร้อมทั้งแจกคู่มือการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก เพื่อให้ทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกมีความรู้ ความเข้าใจในการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก

4.2 ผู้ศึกษาได้เตรียมคู่มือการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก ที่พัฒนาโดยกรรณิการ์ กันธะรักษาและคณะ (2554) มาไว้ที่หน่วยคลอด โดยจัดไว้ในที่ที่สะดวกต่อการใช้เมื่อต้องทบทวนได้ตามต้องการ

4.3 ผู้ศึกษาได้จัดทำแผนภูมิแสดงขั้นตอนสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรกไว้ที่หน่วยคลอด ในส่วนของการให้ความรู้แก่ผู้คลอด ได้ติดแผนผังไว้บริเวณหน้าโต๊ะทำงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งอยู่หน้าห้องรอคลอด และได้ติดแผนภูมิในส่วนขั้นตอนของการสัมผัสเนื้อแนบเนื้อและการดูแลทารกแรกเกิดไว้ในห้องคลอด โดยจัดไว้ในสถานที่ที่สามารถมองเห็นได้ง่ายและชัดเจน นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้ติดแผ่นป้ายรณรงค์เรื่องการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในระยะแรกไว้ทุกห้อง ตั้งแต่ห้องรับใหม่จนถึงห้องหลังคลอด เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนเจ้าหน้าที่ และให้ผู้คลอดได้อ่าน

4.4 ผู้ศึกษาใช้ระบบการกำกับติดตามประเมินผลการปฏิบัติเชิงกระบวนการเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง โดยใช้แบบประเมินการปฏิบัติตามสาระสำคัญของแนวปฏิบัติทางคลินิก มีทั้งหมด 13 ข้อ เพื่อเป็นการประเมินตนเองของทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก และเพิ่มความตระหนักในการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติทางคลินิก ผู้ศึกษาได้ทำการติดตามข้อมูลและการปฏิบัติเป็นระยะๆ หากพบว่าทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกคนใดยังปฏิบัติไม่เป็นไปตามแนวปฏิบัติทางคลินิก ผู้ศึกษา

ได้ชี้แนะและให้คำแนะนำเพิ่มเติมเป็นรายบุคคล เพื่อให้ทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกมีความเข้าใจตรงกันและนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง

4.5 ผู้ศึกษาจัดทำบอร์ดรณรงค์เรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก และจัดทำบอร์ดขั้นตอนการปฏิบัติในประเด็นที่สำคัญที่ยังมีปัญหา พร้อมทั้งนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการศึกษา ซึ่งได้ปรับเปลี่ยนทุกสัปดาห์ เพื่อเป็นการกระตุ้นความก้าวหน้าของการปฏิบัติงาน

4.6 ผู้ศึกษาและทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกได้ประชุมร่วมกันในวันประชุมประจำเดือนของทุกเดือน เพื่อรับทราบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติทางคลินิก เมื่อพบปัญหาหรืออุปสรุรคได้มีการประชุมร่วมกันของทุกฝ่ายเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันในการแก้ปัญหาต่อไป ซึ่งมีการประชุมทั้งหมด 3 ครั้ง ดังนี้ 1) การประชุมครั้งที่ 1 ในวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 เวลา 14. 00 น. ถึง 16.30 น. เป็นการประชุมเพื่อประเมินผลการดำเนินการในช่วงที่ผ่านมา รวมถึงชี้แจงปัญหาและข้อเสนอแนะจากสมุดบันทึกความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก 2) การประชุมครั้งที่ 2 วันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2554 เวลา 14.00 น. ถึง 16.00 น. เป็นการประชุมเพื่อประเมินผลการดำเนินการในช่วงที่ผ่านมา รวมถึงชี้แจงปัญหาและข้อเสนอแนะจากสมุดบันทึกความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก 3) การประชุมครั้งที่ 3 ในวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2554 เวลา 13 00-16.00 น. เป็นการประชุมเพื่อนำเสนอผลการดำเนินการโครงการศึกษา และสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกเมื่อสิ้นสุดโครงการ

4.7 ผู้ศึกษาได้ติดตามประเมินกระบวนการการนำแนวปฏิบัติทางคลินิกไปใช้ พร้อมทั้งปรับปรุงกระบวนการในการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ เพื่อกระตุ้นให้มีการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ โดยมีการร่วมอภิปรายและแสดงคิดเห็นในช่วงการรับและส่งเวร เพื่อรับทราบปัญหาและอุปสรรค รวมถึงการหาแนวทางจัดการแก้ไขในระหว่างการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติทางคลินิก

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลความสำเร็จจากการนำแนวปฏิบัติทางคลินิกไปใช้

ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลผลลัพธ์การใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกทั้งในระหว่างการศึกษาและหลังจากสิ้นสุดการศึกษา ดังนี้ 1) คะแนนความสำเร็จการสัมผัสเนื้อแนบเนื้อระหว่างมารดากับทารกภายใน 1 ชั่วโมงแรกหลังคลอด 2) คะแนนความสำเร็จในการอมหัวนมหรือดูดนมมารดาของทารก ภายใน 1 ชั่วโมงแรกหลังคลอด 3) คะแนนปริมาณน้ำนมมารดาในวันที่ 1, 2 และ 3 หลังคลอด 4) สัดส่วนความสำเร็จในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว 24 ชั่วโมงก่อนจำหน่าย และ 5) อุณหภูมิกายของทารกแรกเกิดที่ 30 นาที และ 2 ชั่วโมงแรกหลังคลอด โดยผู้ศึกษาได้ติดตามรวบรวมผลลัพธ์ดังกล่าวที่หน่วยคลอด หอผู้ป่วยสูติกรรม หอผู้ป่วยพิเศษ 5 และหอผู้ป่วย

พิเศษ 6 โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ซึ่งการดูแลมารดาและทารกในระยะหลังคลอดทุกแห่งมีขั้นตอนการดูแลเหมือนกัน หลังจากสิ้นสุดการศึกษา ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์เปรียบเทียบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกระหว่างกลุ่มที่ได้รับการดูแลโดยใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกและกลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติ

ขั้นตอนที่ 6 การจัดหางบประมาณหรือแหล่งประโยชน์ในการสนับสนุนการนำแนวปฏิบัติไปใช้

ผู้ศึกษาและทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกได้เสนอโครงการในการนำแนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ที่พัฒนาโดยกรรณิการ์ กันธะรักษา และคณะ พ.ศ. 2554 ไปใช้ในหน่วยงาน ต่อหัวหน้างานการพยาบาลผู้ป่วยสูติศาสตร์และนรีเวชวิทยา และหัวหน้าหน่วยคลอด เพื่อขอสนับสนุนในการนำแนวปฏิบัติทางคลินิกไปใช้ โดยการศึกษาครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนให้ใช้ห้องสำหรับจัดประชุมทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติ อุปกรณ์ในการป้องกันการตกเตียง การจัดทำแผ่นพับเรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก และอุปกรณ์ในการจัดทำบอร์ด และป้ายกระตุ้นเตือนต่างๆเพื่อให้ทีมผู้ใช้แนวปฏิบัติ ทางคลินิกได้ปฏิบัติตามขั้นตอนของแนวปฏิบัติทางคลินิกช่วยให้การนำแนวปฏิบัติทางคลินิกไปใช้เกิดผลสำเร็จและผลลัพธ์ที่ดี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความสำเร็จการสัมผัสเนื้อแนบเนื้อระหว่างมารดากับทารกภายใน 1 ชั่วโมงแรกหลังคลอด ค่าเฉลี่ยคะแนนความสำเร็จในการอมหัวนมหรือดูดนมมารดาของทารก ภายใน 1 ชั่วโมงแรกหลังคลอด ค่าเฉลี่ยคะแนนปริมาณน้ำนมมารดาในวันที่ 1, 2 และ 3 หลังคลอด และค่าเฉลี่ยอุณหภูมิกายของทารกแรกเกิดที่ 30 นาที และ 2 ชั่วโมงแรกหลังคลอด ระหว่างกลุ่ม ที่ได้รับการดูแลโดยใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกและกลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติ โดยใช้สถิติทดสอบค่าทีชนิด 2 กลุ่มอิสระต่อกัน (independent t-test) เปรียบเทียบสัดส่วนความสำเร็จในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว 24 ชั่วโมงก่อนจำหน่ายระหว่างกลุ่มที่ได้รับการดูแลโดยใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกและกลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติ โดยใช้สถิติทดสอบความน่าจะเป็นของฟิชเชอร์ (Fisher's exact probability test) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ (α) เท่ากับ .05